

УДК 327.5

ТУРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ

Аль-Азаві Хайдер Аділ Кадім

Аспірант кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: Головченко В. І., доктор політичних наук, професор.

Анотація. *В статті проаналізовано процеси політичної трансформації країн Чорноморського регіону в системі безпекових вимірів Туреччини, України і США; підкреслено першочерговість контролю й дотримання безпекових імперативів у ході становлення стратегічного партнерства в Чорноморському регіоні між Туреччиною та Україною; доведено провідну роль НАТО у стримуванні та деескалації регіональних конфліктів. Окреслення основних параметрів ефективної побудови турецько-українського партнерства є запорукою конструктивних трансформацій у Чорноморському геополітичному просторі й важливе для стабілізації глобалізаційних процесів. Міждержавне партнерство виступає беззаперечною складовою поступового розвитку не лише перехідних суспільств, але й антикризовим чинником високого порогового рівня. Формування українсько-турецького партнерства й налагодження політичного діалогу між двома державами, що сприяв усвідомленню необхідності розроблення нового формату як двостороннього, так і регіонального співробітництва, було обумовлено пошуком нових ринків і необхідністю розширення зон впливу як у геополітичному, так і в галузевому вимірах.*

Ключові слова: *безпека, конфлікт, партнерство, співробітництво, Чорноморський регіон.*

Постановка проблеми. Завдяки особливостям свого геополітичного положення, Чорноморський регіон перманентно опинявся у фокусі зіткнення стратегічних інтересів глобальних і регіональних міжнародних акторів, що переконливо засвідчили російська військова агресія проти Грузії в серпні 2008 р. і анексія Кремлем Криму в лютому-березні 2014 р., з одночасним розпалюванням сепаратистського заклоту в Донецькій і Луганській областях України та збройною інтервенцією на його підтримку. З історичного ж погляду регіон завжди був ареною економічного, політичного й культурного спілкування народів та цивілізацій, але водночас складним вузлом суперечностей між військово-політичними блоками і державами. Загострення турецько-російських міждержавних взаємин після деструктивного втручання Кремля в перебіг громадянської війни у Сирії восени 2015 р. додало актуальності тематиці статті.

Мета статті – окреслити раціональну модель турецько-українського міждержавного партнерства для врегулювання безпекових проблем Чорноморського регіону, кризь призму основних переваг і ризиків для обох держав.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом окремі аспекти безпекового виміру регіональної політики Турецької Республіки, передусім у Чорноморському регіоні, знайшли висвітлення в дослідженнях українських науковців: О. Воловича [1], М. Воротнюк [2], Т. Лахманюк [3], В. Остап'яка [4], Л. Рассохи [5], В. Шишкіної [6] і О. Щербі [7]. Звісно, предметом цих наукових розвідок переважно були особливості фор-

мування й перспективи розвитку українсько-турецького стратегічного партнерства, а також безпекові проблеми Чорноморського регіону. Але зазначеним публікаціям бракувало комплексного й компаративного підходу до оцінки місця й ролі партнерства Туреччини й України для створення безпекового середовища у вказаному регіоні.

Основні результати дослідження. Стратегічне значення Чорноморського регіону полягає, на нашу думку, насамперед, у його транзитній функції. Він розташований на перетині важливих транспортних комунікацій, що поєднують розвинені європейські центри з багатими на сировинні й людські ресурси країнами Близького Сходу і далі ведуть до невичерпних ринків Центральної й Південної Азії та Азійсько-Тихоокеанського регіону. Крім того, регіон Чорного моря єднає Центрально-Східну Європу з країнами Середземномор'я, формує зону спільних економічних та політичних інтересів як Європи, так і Азії. Використання території України дає можливість удвічі зменшити довжину шляху транспортування нафти з Близького Сходу (через Туреччину і Чорне море) в Європу, а українсько-грузинський стратегічний транспортно-енергетичний коридор для вуглеводнів Каспію значно коротший від альтернативних шляхів через Росію.

Однак у геостратегічному сенсі Чорноморський регіон відразу ж після розпаду СРСР набув хаотичного і деструктуризованого стану. Значною мірою це було зумовлено тим, що в історичній ретроспективі внаслідок тривалого домінування зовнішніх сил (Велика Британія, Німецька імперія, Росія), що змагалися за монопольне використання ресурсів Причорномор'я у власних інтересах, в регіоні не було створено міцного і впливового геополітичного ядра. Регіональні держави (Болгарське царство, Грузинська Демократична Республіка 1918-1921 рр., Королівство Румунія, Українська Народна Республіка 1917-1920 рр. та ін.) за певних історичних обставин не змогли стати значними політичними силами й шукали зовнішній патронаж, або ж намагалися балансувати між існуючими «центрами сили».

Нові незалежні держави, що з'явилися в регіоні внаслідок краху Радянського Союзу (Україна, Азербайджанська Республіка, Грузія, Республіка Молдова), принаймні формально, таке становище визнали неприпустимим. Тому перед ними постала альтернатива: самостійно протистояти зовнішнім викликам і небезпекам, або шукати шляхи до регіональної консолідації через узгодження інтересів. Однак внутрішні міжетнічні та міжконфесійні протиріччя, процеси створення нових державних інституцій, розроблення законодавчої бази суверенної державності, встановлення демократичного контролю над збройними силами значною мірою ускладнилися стрімким переходом до ринкової економіки. Ці протиріччя можуть бути вкрай небезпечним для розвитку демократичних реформ, якщо не будуть вчасно вирішені політичними та демократичними шляхами.

Причини, що зумовлювали в минулому локальні конфлікти національного, етнічного і релігійного характеру в регіоні, не втратили актуальності й нині, породжуючи нові, жорстокі прояви, такі як міжнародний і державний тероризм, організована злочинність, нелегальне розповсюдження зброї, незаконний обіг наркотиків, вимушена міграція населення, проблеми біженців та забруднення навколишнього середовища.

Не варто скидати з рахунку й ту важливу обставину, що Чорноморський регіон знаходиться в оточенні «старих» (Росія) і «нових» (Ізраїль) ядерних держав, або таких, що прагнуть отримати ядерну зброю й засоби її доставки (Іран). У цілому можна говорити про загрозливу ситуацію «вакууму безпеки» в Чорноморському регіоні, для ліквідації котрої слід спрямувати об'єднані зусилля країн регіону й використати підтримку всіх зацікавлених держав та структур міжнародної безпеки.

Тому, безумовно, одним із найбільш ефективних шляхів подолання згаданих протиріч та нейтралізації загроз національній безпеці, а, відповідно, і покращання військово-полі-

тичного клімату не тільки в Чорноморському регіоні, але й у цілому в Європі, є налагодження стратегічного партнерства між Україною й Турецькою Республікою як провідним регіональним гравцем. Відповідно ефективно поглибити партнерство між Україною та ЄС, членами якого є чорноморські держави – Болгарія й Румунія, можна тільки з урахуванням залучення Туреччини – потужної країни з другими за чисельністю в НАТО збройними силами, здатними контролювати Чорноморський регіон в формах безпекового партнерства.

Відтак при реалізації безпекового партнерства між Туреччиною, країнами ЄС та Україною можна впровадити низку заходів із запобігання виникненню подальших ескалацій із невизнаною Придністровською Молдавською Республікою. Ця сепаратистська модель, що була реалізована Кремлем як буферна зона проти поширення блоку НАТО на Схід, знайшла подальше своє застосування в грузинсько-абхазькому й грузинсько-осетинському збройних конфліктах, а також у ході сепаратистського заколоту в Криму та частині Східної України. Ці драматичні міжнародно-політичні процеси своєю специфікою торкаються Чорноморського регіону як ключового в формуванні новітніх стратегій безпеки Російської Федерації, що явно передбачають встановлення домінування та розширення військово-політичного й економічного впливу Кремля на суміжних країн задля перетворення їх на сателітів.

Запобігти подальшій сепаратизації Чорноморського регіону здатна політика налагодження партнерських взаємозв'язків між Туреччиною й Україною, що відкриває шлях до стабілізації та політичної гармонізації країн, належних до Чорноморського басейну. Відповідно турецько-українське міждержавне партнерство на ниві безпеки здатне виконувати функції політичної, економічної та військової підтримки, що безсумнівно позитивно впливатиме на взаємовідносини різних країн та систему міжнародних відносин загалом. Крім того, вказане партнерство як конструктивне явище, беззаперечно, сприятиме демократизації, подальшій глобалізації та налагодженню тісних (а в сучасних критичних умовах – і життєво необхідних) союзницьких відносин для України зі США й НАТО. Переконливим аргументом на користь цього є успішне проведення у північно-західній акваторії Чорного моря військових навчань «Сі-Бриз 2014» і «Сі-Бриз 2015» під егідою США й за участю інших дев'яти держав Альянсу, в т. ч. Туреччини, а також України.

Розглядаючи проблему подолання сепаратизму в контексті турецько-українського безпекового співробітництва, варто наголосити, що воно позитивно впливає на його учасників, допомагає нейтралізувати деструктивні явища. Партнерство тут виступає як форма протидії кризогенам, містить антикризове ідеологічне наповнення, відтак запобігає руйнівним процесам у суспільстві шляхом залучення зовнішніх партнерів до вирішення регіональних чи міжнародних протиріч.

У випадку східноукраїнського й кримського сепаратизму налагоджена система безпекового партнерства із Туреччиною допомогла б нівелювати загрози національному суверенітету й територіальній цілісності України за допомогою втручання етнічних груп, що культурно і релігійно приналежні до ісламської цивілізації. Налагоджена й ефективна система партнерства також має можливість стабілізувати відносини у форматі Україна – Крим – Туреччина за безпосереднього контакту й контролю офіційною Анкарою значної частини акваторії Чорного моря.

На думку автора, явище сепаратизму в сучасному політичному житті України не має підґрунтя, оскільки відкритих масових проявів етнічної чи релігійної конфліктогенності в ній за доби незалежності не було і немає. Внутрішньополітична криза осені-зими 2013-2014 рр., що переросла у силове протистояння, була спровокована потужним втручанням

північно-східного сусіда. Війну на Сході України можна сприймати тільки як прояв відвертого тероризму, що в контексті українських реалій видається не етнічним чи конфесійним конфліктом, а явищем, штучно запрограмованим Кремлем.

Як ще в 2002 р. зазначив впливовий Міністр оборони США й один із провідних неоконсерваторів Д. Рамсфелд, «ми спостерігаємо появу нового поля бою... конфліктів іншого типу... У найближчому майбутньому нам належить вирішити два важливих завдання: здобути перемогу в боротьбі з тероризмом шляхом ліквідації мережі терористичних організацій, а також здійснити підготовку до зовсім іншої війни – війни, яка буде різуче відрізнятися не тільки від воєн минулого століття, а й від тієї нової війни з тероризмом, яку ми ведемо в даний час» [8, р. 30].

У 1993 р. Україною була висунута ініціатива щодо розроблення та впровадження у життя багатосторонньої домовленості політичного характеру, спрямованої на зміцнення довіри і безпеки у військово-морській галузі між причорноморськими державами. Такий крок мав відкрити принципово нову сторінку в розбудові заходів зміцнення довіри та безпеки в Європі, адже до того часу відповідні міжнародні багатосторонні домовленості застосовувалися лише стосовно сухопутних та військово-повітряних сил.

Проте лише через рік після оприлюднення ініціативи, Київ домігся початку роботи над формулюванням Керівних принципів ведення переговорів, ще чотири роки пішло на узгодження у Відні Положення щодо переговорів. У лютому 1998 р. робота з підготовки відповідного мандату була завершена, і перший раунд переговорів, які за згодою всіх сторін координувала Україна, пройшов наприкінці червня того ж року в Києві.

Протягом 1998-2001 рр. відбулося десять раундів переговорів. Відсутність попереднього міжнародного досвіду співробітництва з питань застосування заходів зміцнення довіри та безпеки у військово-морській галузі іноді призводила до певних ускладнень у переговорному процесі. Українська ініціатива знайшла повну підтримку лише з боку Туреччини, що розраховувала на одночасне просування власної ініціативи створення багатонаціонального оперативного з'єднання ВМС «за викликом» у Чорному морі (Black Sea Naval Cooperation Task Group, БЛЕКСІФОР/BLACKSEAFOR), оприлюдненої у квітні 1997 р.

Зрештою, саме вона стала одним із варіантів втілення елементу системи колективної безпеки в Чорноморському регіоні. У грудні 1997 р. в Брюсселі, під час роботи військового комітету за участю начальників генеральних штабів держав НАТО та України, питання організації БЛЕКСІФОР/BLACKSEAFOR було внесене до порядку денного. В результаті його обговорення сторонами досягнуто порозуміння в тому, що необхідно вивчити можливість створення миротворчих сил у Чорному морі, схожих на Балтійську ескадру НАТО «BALTRON». Зважаючи на значимість Чорного моря та його близькість до потенційно нестабільних районів, сторони зійшлися на доцільності формування таких сил за участю всіх причорноморських країн.

Наступного року ця ідея знайшла підтримку на другій нараді командувачів чорноморськими військово-морськими флотами у Варні (Болгарія), а у травні 1998 р. в Брюсселі на нараді начальників генеральних штабів армій держав-учасників НАТО представником Туреччини було заявлено про початок контактів щодо створення багатонаціональних сил у Чорному морі та намір у найближчі місяці запросити до себе і провести першу зустріч представників чорноморських країн на рівні фахівців.

Передбачалося, що до складу сил будуть входити тільки країни, які мають вихід у Чорне море – Болгарія, Грузія, Російська Федерація, Румунія, Туреччина та Україна, оскільки Конвенція про режим Чорноморських проток від 20 липня 1936 р. передбачає віль-

ний прохід без обмежень для воєнних кораблів лише причорноморських держав. Беручи до уваги, що проведення технічного обслуговування та ремонту з'єднання пов'язане з фінансовими проблемами, постійна діяльність багатонаціональних сил вважалася мало-ймовірною. Висловлювалися думки про доцільність їх використання один-два рази на рік.

20-21 жовтня 1998 р. в Анкарі під головуванням турецького адмірала С. Дервішоглу відбувся перший раунд багатосторонніх експертних консультацій щодо створення на Чорному морі військово-морського з'єднання «за викликом». Усього їх відбулося десять – чотири у Туреччині, два у Румунії й по одному – в Болгарії, Грузії, Росії й Україні. Представники Туреччини й України розглядали створення БЛЕКСІФОР/BLACKSEAFOR як практичний внесок до зусиль, спрямованих на підтримання регіонального співробітництва на Чорному морі, зміцнення взаємної довіри та стабільності. Водночас, з погляду офіційного Києва, це співробітництво жодним чином не повинно було розглядатися як протиставлення, або виклик Росії чи НАТО.

Необхідно було докласти чимало зусиль, щоб виключити небезпеку перетворення відносно стабільного Чорноморського регіону в зону нових конфліктів і ліній протистояння недавніх партнерів. Особливо обережними доводилося бути при прийнятті рішень щодо застосування в регіоні миротворчих сил, оскільки певні політичні кола у Верховній Раді України не переставали нагадувати про можливі значні втрати серед миротворців, які будуть задіяні в зонах конфліктів. Створення багатонаціонального з'єднання ВМС у Чорному морі та системи колективної безпеки в цілому виявилось тривалим і складним процесом, практична реалізація якого була можлива лише за умови прийняття відповідного політичного рішення та законодавчого врегулювання пов'язаних із цим процесом питань.

Урочиста церемонія підписання Угоди про створення Чорноморської групи військово-морського співробітництва і шести додатків до неї відбулася у Стамбулі 2 квітня 2001 р. В ній взяли участь міністри закордонних справ Туреччини (І. Джем) й Грузії (І. Менагарішвілі), заступники міністрів закордонних справ України (Ю. Сергеев), Росії (О. Авдаєв) й Румунії (М. Моток), а також командувачі ВМС Туреччини (І. Ерділь) та Болгарії (П. Панчев).

Щоправда, процес ратифікації Угоди законодавчими органами сторін дещо затягнувся (Великі національні збори Туреччини здійснили це ще 26 червня 2001 р., Верховна Рада України – 5 червня 2003 р.), і вона набула чинності для всіх причорноморських держав лише 2 листопада 2003 р., хоча держави-учасниці в індивідуальному порядку надавали доступ у свої порти і виділяли підрозділи своїх ВМС для спільних заходів.

Згідно ст. IV Угоди, головною метою БЛЕКСІФОР/BLACKSEAFOR як «регіонального, обмеженого в членстві, але в той же час відкритого утворення», є «сприяння подальшому зміцненню дружби, добросусідських відносин та взаємної довіри між причорноморськими державами», а також «зміцнення миру та стабільності в регіоні шляхом поглиблення співробітництва та взаємодії між військово-морськими силами». Задля цього Чорноморська група покликана проводити пошуково-рятувальні операції, операції з надання гуманітарної допомоги, операції з розмінування, а також здійснювати захист навколишнього природного середовища і візити доброї волі та будь-які інші завдання, погоджені між сторонами, і організовуватиме навчання з метою підвищення ефективності та взаємодії при виконанні вищезгаданих завдань.

Пункт 4 ст. VII Угоди дозволяє використовувати Чорноморську Групу і поза межами регіону в операціях за мандатом ООН чи ОБСЄ, а також в іншій міжнародній діяльності, відповідно до цілей та завдань БЛЕКСІФОР/BLACKSEAFOR. Таким чином, діяльність

Групи не спрямована проти жодної країни і не має на меті створення будь-якого військового союзу проти будь-якої держави або групи держав (ст. II) [9].

Чорноморська група військово-морського співробітництва формується без безпосередньої участі в ній підрозділів військово-повітряних і сухопутних сил, з одного флагманського корабля і 4-6-ти суден (обов'язково фрегат чи есмінець, корвет або патрульний катер, мінний тральщик, амфібійні або допоміжні кораблі) від шести чорноморських держав (після початку російської агресії проти України 2014 р. – без участі РФ), які діють під єдиним командуванням. Кораблі знаходяться тільки в оперативному підпорядкуванні командира з'єднання і можуть бути відкликані у будь-який час за рішенням міністерств оборони своїх країн.

Політичні аспекти діяльності БЛЕКСІФОР/BLACKSEAFOR і керівні політичні принципи роботи Комітету командувачів ВМС на Чорному морі (BSNC) розглядаються на щорічних зустрічах глав зовнішньополітичних або оборонних відомств держав-учасниць. Ці зібрання уповноважені також затверджувати програму діяльності Групи на черговий рік (в разі відсутності зустрічі міністрів закордонних справ чи міністрів оборони або їхніх повноважних представників, згідно п. 2 ст. VII, програма набуває чинності шляхом мовчазної згоди) і на основі консенсусу ухвалювати рішення щодо членства в Групі нових держав.

У разі необхідності, міністри можуть створювати на тимчасовій основі підпорядковані їм групи з числа експертів високого рівня міністерств закордонних справ та міністерств оборони для опрацювання окремих питань. Військові консультації на найвищому рівні проводяться начальниками генеральних штабів або їхніми представниками (ст. VI). Показово, що сторони зберігають у повному обсязі командування над своїми кораблями, виділеними для потреб BLACKSEAFOR. З огляду на це кораблі в будь-який момент можуть бути відкликані зі складу Групи для національних потреб, за умови інформування про це інших Сторін (ст. VIII).

Для Туреччини й України, що відіграли провідну роль у створенні й виступали рушійною силою активізації спільної Чорноморської групи військово-морського співробітництва BLACKSEAFOR, участь у ній сприяла:

- розширенню відкритості й зміцненню довіри між причорноморськими державами;
- зміцненню власного міжнародного авторитету як морських держав;
- впливу на розвиток міжнародного морського права у Чорноморському регіоні;
- поліпшенню умов співіснування флотів причорноморських держав і поєднанню їхніх зусиль у вирішенні питань морської політики;
- розширенню можливостей ВМС щодо вдосконалення власної бойової підготовки та участі у морських миротворчих, гуманітарних і пошуково-рятувальних операціях.

Таким чином, із розпадом СРСР Туреччина поступово почала сприймати Україну як силу, що може стати співником у певному обмеженні експансіоністських намірів Росії в Чорноморському регіоні. Турецько-російські міждержавні взаємини тривалий час мали ситуативний характер і відзначалися деякою напруженістю та відсутністю конструктивного політичного діалогу. Натомість турецько-українське двостороннє співробітництво в 1998 р. було визначено як конструктивне партнерство, а в 2003 р. міждержавні відносини набули статусу пріоритетних [10].

Проте критична внутрішньополітична ситуація, що склалася на сер. 2000-х рр. в Україні (неузгодженість дій гілок влади, занепад економіки, періодична конфронтація з Росією, пасивність України щодо впровадження проголошених нею ж ініціатив та ін.), створила імідж слабкої держави й сприяла переорієнтації Туреччини на співробітництво з Росією.

Лише з 2010 р. окреслилося поступове відновлення українсько-турецького партнерства, налагодився політичний діалог, що сприяв усвідомленню необхідності розроблення нового формату як двостороннього, так і регіонального співробітництва. Це було обумовлено пошуком нових ринків і необхідністю розширення зон впливу як у геополітичному, так і в галузевому вимірах. Тоді вперше за десятиріччя серед пріоритетних зовнішньополітичних партнерів Туреччини була згадана Україна.

Під час робочого візиту Президента України до Туреччини 7-8 червня 2010 р. сторони принципово погодилися вивести взаємини на рівень стратегічного партнерства, погодили текст Декларації про створення Стратегічної ради високого рівня між Україною та Турецькою Республікою. 25 січня 2011 р. було підписано Спільну декларацію про започаткування зазначеної Стратегічної ради, тобто офіційно зафіксовано встановлення стратегічного партнерства між двома країнами. Стратегічна рада високого рівня є найвищим консультаційним органом між Туреччиною й Україною, діяльність якого передбачає формування зони вільної торгівлі, розвиток транспортних коридорів і підтримання безпеки в Чорноморському регіоні. Зазначений механізм очолюють президенти двох країн (на 1 січня 2016 р. відбулося чотири засідання Стратегічної ради).

А Група стратегічного планування під співголовуванням міністрів закордонних справ України та Турецької Республіки виступає підготовчим елементом для проведення засідань українсько-турецької Стратегічної ради високого рівня. Зокрема, 10 листопада 2014 р. відбувся робочий візит Міністра закордонних справ Турецької Республіки М. Чавушоглу до України з метою підготовки до проведення Четвертого засідання Групи стратегічного планування.

Висновки. Таким чином, з'ясування основних параметрів ефективної побудови турецько-українського партнерства є запорукою конструктивних трансформацій у Чорноморському геополітичному просторі й становить цінність для розвитку глобалізаційних процесів. Міждержавне партнерство виступає беззаперечною складовою поступового розвитку не лише перехідних суспільств, але й антикризовим чинником високого порогового рівня. Водночас дослідження партнерської проблематики в Чорноморському регіоні потрібно проводити з врахуванням безпекових інтересів Російської Федерації. З огляду на агресивну зовнішню політику Кремля й деструктивні ідеологемні процеси всередині Росії, брати до уваги політичну орієнтацію офіційної Москви варто задля налагодження безпеки в системі міжнародних відносин.

Список використаної літератури

1. Волович О. О. Туреччина у сучасному світі : пошук нової ідентичності : збірник статей та аналітичних матеріалів / О. О. Волович, М. О. Воротнюк, Є. В. Габер / Національний інститут стратегічних досліджень, Регіональний філіал у м. Одесі. – Одеса : Фенікс, 2011. – 408 с.
2. Воротнюк М. О. Україна і Туреччина в контексті геополітичних трансформацій у басейні Чорного моря / М. О. Воротнюк // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 1 (10). – С. 262-269.
3. Лахманюк Т. Україна і Турецька Республіка : шляхи співробітництва / Тетяна Лахманюк // Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія : історія, міжнародні відносини. – Тернопіль, 2008. – С. 140-145.
4. Остап'як В. І. Становлення безпекового партнерства у Чорноморському регіоні [Електронний ресурс] / В. І. Остап'як // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». – 2015. – № 6. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2555/2264.

5. Рассоха Л. Л. Вплив внутрішніх політичних трансформацій у Туреччини на її зовнішню політику та українсько-турецькі відносини / Л. Л. Рассоха // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 2. – С. 246-256.
6. Шишкіна В. О. Українсько-турецьке співробітництво як фактор регіональної безпеки : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук : спеціальність 23.00.04 «політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку» / Валентина Олександрівна Шишкіна. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2006. – 19 с.
7. Щербань О. В. Становлення та розвиток політичних відносин між Україною і Туреччиною у першій декаді ХХІ століття / О. В. Щербань, П. П. Черник // Панорама політичних студій. Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – 2012. – Вип. 9. – С. 11-15.
8. Rumsfeld D.H. Transforming the Military / Donald H. Rumsfeld // Foreign Affairs. – 2002. – № 3, Vol. 81. – P. 20-32.
9. Угода про створення Чорноморської групи військово-морського співробітництва. 02.04.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_151.
10. Relations between Turkey and Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-ukraine.en.mfa>.

THE TURKISH-UKRAINIAN PARTNERSHIP AS FACTOR OF SECURITY POLICY IN THE BLACK SEA REGION

Azawee Header-Adil

PhD student, Department of International Organizations and Diplomatic Service Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University.

Scientific advisor: Holovchenko V. I., Doctor of Political Sciences, Professor.

Abstract. *In the paper is examined the processes of transformation the Black Sea region taking the security system of Turkey, Ukraine and the United States into account; emphasized the importance of the security imperatives in the process of formation of the strategic partnership in the Black Sea region between Turkey and Ukraine; proved NATO's leading role in containing and de-escalation of regional conflicts. Outline the main parameters effective construction of the Turkish-Ukrainian partnership is the key to a constructive transformations in the Black Sea geopolitical space and important for stabilizing globalization. Interstate partnership appears indisputable part of the gradual development not only transitional societies, but anticrisis factor of high threshold. Formation of the Ukrainian-Turkish partnership and establishing of the political dialogue between the two countries, promote the awareness of the need to develop a new format of both bilateral and regional cooperation, was due to the search for new markets and the need to expand areas of influence both in geopolitical and in sectoral dimensions.*

Key words: *security, conflict, partnership, cooperation, the Black Sea region.*

References

1. Volovych O. O. Turechchyna u susasnomu sviti : poshuk novoji identychnosti : zbirnyk statej ta analitychnykh materialiv / O. O. Volovych, M. O. Vorotn'uk, Y. V. Gaber / Natsional'nyj instytut strategichnykh doslidzhen', Regional'nyj filial u m. Odesi. – Odesa : Feniks, 2011. – 408 s.
2. Vorotn'uk M. O. Ukraina i Turechchyna v kontexti geopolitychnykh transformatsij u basejni Chornogo mor'a / M. O. Vorotn'uk // Strategichni priyety. – 2009. – № 1 (10). – S. 262-269.
3. Lakhman'uk T. Ukraina i Turets'ka Respublika : shl'akhy spivrobotnytstva / Tet'ana Lakhman'uk // Ukraina – Jevropa – Svit. Mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh prats'. Serija : istorija, mizhnarodni vidnosyny. – Ternopil', 2008. – S. 140-145.

4. Ostapjak V. I. Stanovlen'n'a bezpekovogo partnerstva u Chornomors'komu regioni [Elektronnyj resurs] / V. I. Ostapjak // Mizhnarodni vidnosyny. Serija «Politychni nauky». – 2015. – № 6. – Rezhym dostupu: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2555/2264.
5. Rassokha L. L. Vplyv vnutrishnikh politychnykh transformatsij u Turechchyni na jiji zovnishn'u polityku ta ukrajins'ko-turets'ki vidnosyny / L. L. Rassokha // Strategichni priryty. – 2009. – № 2. – S. 246-256.
6. Shyshkina V. O. Ukrajins'ko-turets'ke spivrobotnytstvo jak factor regional'noji bezpeky : avtoreferat dysertatsiji na zdobut't'a naukovogo stupen'a kandydata politychnykh nauk : spetsial'nist' 23.00.04 «polituchni problemy mizhnarodnykh system i global'nogo rozvytku» / Valentyna Olexandrivna Shyshkina. – K. : Kyjivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka, Instytut mizhnarodnykh vidnosyn, 2006. – 19 s.
7. Shcherba O. V. Stanovlen'n'a ta rozvytok politychnykh vidnosyn mizh Ukrainuju i Turechchynuju v pershij dekadi XXI stolit't'a / O. V. Shcherba, P. P. Chernyk // Panorama polituchnykh studij. Naukovyj visnyk Rivnens'kogo derzhavnogo humanitarnogo universytetu. – 2012. – Vyp. 9. – S. 11-15.
8. Rumsfeld D.H. Transforming the Military / Donald H. Rumsfeld // Foreign Affairs. – 2002. - № 3, Vol. 81. – P. 20-32.
9. Ugoda pro stvoren'n'a Chornomors'koji grupy vijs'kovo-mors'kogo spivrobotnytsva. 02.04.2001 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_151.
10. Relations between Turkey and Ukraine [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-ukraine.en.mfa>.

ТУРЕЦКО-УКРАИНСКОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ФАКТОР ПОЛИТИКИ БЕЗОПАСНОСТИ В ЧЕРНОМОРСКОМ РЕГИОНЕ

Аль-Азави Хайдер Адил Кадим

Аспирант кафедры международных организаций и дипломатической службы Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.
Научный руководитель: Головченко В. И., доктор политических наук, профессор.

Аннотация. *В статье проанализированы процессы трансформации стран Черноморского региона в системе измерений безопасности Турции, Украины и США; подчеркнуты первоочередность контроля и соблюдения императивов безопасности в процессе становления стратегического партнерства в Черноморском регионе между Турцией и Украиной; доказана ведущая роль НАТО в сдерживании и деэскалации региональных конфликтов. Определение главных параметров эффективного построения турецко-украинского партнерства является условием конструктивных трансформаций на Черноморском геополитическом просторе и важно для стабилизации глобализационных процессов. Межгосударственное партнерство выступает бесспорной составной прогрессивного развития не только переходных обществ, но и антикризисным фактором высокого порогового уровня. Формирование украинско-турецкого партнерства и налаживание политического диалога между двумя государствами, который способствовал осознанию необходимости разработки нового формата как двустороннего, так и регионального сотрудничества, было обусловлено поиском новых рынков и необходимостью расширения сферы влияния, как в геополитическом, так и в отраслевом измерениях.*

Ключевые слова: *безопасность, конфликт, партнерство, сотрудничество, Черноморский регион.*